

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

รูปแบบของการศึกษา

ในการศึกษาโครงการเฉพาะบุคคลเรื่อง “การรายงานข่าวการเมืองทางโทรทัศน์” ครั้งนี้ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่ต้องการข้อมูลในเชิงคุณภาพเป็นหลัก ผู้ศึกษาจึงนำรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นแนวทางหลักในการวิจัย ซึ่งสามารถจำแนกรูปแบบของการวิจัยออกเป็น 3 วิธีดังนี้

1. การวิเคราะห์จากเอกสาร (Documentary analysis) เพื่อให้ได้ข้อมูลในภาพรวมของนโยบายสถานีโทรทัศน์ต่าง ๆ ที่มีต่อการรายงานข่าวการเมือง ทั้งด้านปริมาณการออกอากาศ คุณค่าของข่าว การคัดเลือกข่าว และช่วงเวลาในการนำเสนอข่าว

2. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกทั้งในประเด็นการให้ความสำคัญในการรายงานข่าวการเมือง แนวคิด นโยบายในการบริหารงานข่าว และนโยบายของฝ่ายข่าวในการจัดรูปแบบนำเสนอข่าวการเมือง ในการประเมินบทบาท ความเป็นกลาง ปัญหาอุปสรรค ข้อจำกัด และสิทธิเสรีภาพในการรายงานข่าวการเมืองของสื่อโทรทัศน์ในแต่ละแง่มุม รวมถึงประมวลปัจจัยปัญหาที่เข้ามาแทรกแซงการทำหน้าที่ของสื่อโทรทัศน์ในการรายงานข่าวการเมือง แนวโน้มที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคต และแนวทางป้องกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

3. การสังเกตการณ์ (observation) โดยใช้วิธีการมอนิเตอร์รายการข่าว โดยเลือกเฉพาะรายการข่าวภาคค่ำระหว่างช่วงเวลา (17.00 น. -20.30 น.) ของโทรทัศน์ฟรีทีวี 6 ช่อง ในช่วง 5 วัน ระหว่างวันที่ 16-20 กรกฎาคม 2550 เพื่อเปรียบเทียบเฉพาะปริมาณการออกอากาศข่าวการเมือง และรูปแบบการนำเสนอข่าวการเมืองที่ได้รับการออกอากาศ

เมื่อได้ข้อมูลจากการศึกษาในวิธีการข้างต้นแล้ว ผู้ศึกษาจะนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์เชิงเจาะลึก มาสังเคราะห์ข้อมูล แล้วนำประเด็นที่ได้มาเป็นแนวทางในการศึกษาเพิ่มเติม

แหล่งข้อมูลในการศึกษา

แหล่งข้อมูลในการวิจัย มีดังต่อไปนี้

แหล่งข้อมูลเอกสาร ผู้ศึกษาได้ทำการค้นคว้าโดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1. ข้อมูลสำหรับบททวนวรรณกรรม ผู้ศึกษาได้อาศัยเอกสารชั้นรอง ได้แก่ หนังสือ ทฤษฎีทางด้านสื่อสารมวลชน เอกสารการวิจัยสัมมนา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า โดยรวบรวมจากห้องสมุดคณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน ห้องสมุดปรีดี พนมยงค์ ห้องสมุดคณะนิเทศศาสตร์ของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ

2. ข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ ผู้ศึกษาได้อาศัยเอกสารชั้นต้น เช่น รายงานประจำปี ของสถานีโทรทัศน์แต่ละช่อง จดหมาย และเอกสารสำคัญต่าง ๆ ประกอบกับเอกสารชั้นรอง เช่น หนังสือ บทความ เอกสาร ข้อมูลจากเว็บไซต์ (Web-site) เพื่อใช้ศึกษาเกี่ยวกับการวิเคราะห์ บทบาทการรายงานข่าวการเมืองของสื่อโทรทัศน์ ทั้งด้านปริมาณการออกอากาศ คุณค่า ความเป็นกลาง แรงกดดันจากปัจจัยต่าง ๆ และช่วงเวลาในการออกอากาศ

แหล่งข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึก

แหล่งข้อมูลประเภทสัมภาษณ์เจาะลึก โดยใช้วิธีสัมภาษณ์บุคคล 3 กลุ่ม คือ กลุ่มนักวิชาชีพ 18 คน กลุ่มนักวิชาการ 3 คน และองค์กรภาคประชาชน 3 คน รวม 23 คน เพื่อศึกษาข้อเท็จจริงในการนำเสนอข่าวการเมือง ผลที่เกิดจากการรายงานข่าวการเมือง ทั้งนี้ตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่กำหนดไว้

1. กลุ่มนักวิชาชีพ จำนวน 18 คน แบ่งเป็น

1.1 ผู้บริหารสถานีโทรทัศน์ (ฟรีทีวี) ในระดับผู้บริหารฝ่ายข่าว จำนวน 6 ช่อง ประกอบด้วย สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 สถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 7 สถานีโทรทัศน์โมเดิร์นไนน์ ทีวี (ช่อง 9) สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11 กรมประชาสัมพันธ์ และสถานีโทรทัศน์ทีไอทีวี สถานีละ 1 คน รวม 6 คน

1.2 บรรณาธิการข่าวการเมือง จำนวน 6 ช่อง ประกอบด้วย สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสี ช่อง 3 สถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 7 สถานีโทรทัศน์โมเดิร์นไนน์ ทีวี (ช่อง 9) สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11 กรมประชาสัมพันธ์ สถานีโทรทัศน์ทีไอทีวี สถานีละ 1 คน รวม 6 คน

1.3 ผู้สื่อข่าวสายการเมือง จำนวน 6 ช่อง ประกอบด้วย สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสี ช่อง 3 สถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 7 สถานีโทรทัศน์

โมเดิร์นไนน์ทีวี (ช่อง 9) สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11 กรมประชาสัมพันธ์
สถานีโทรทัศน์ทีไอทีวี สถานีละ 1 คน รวม 6 คน

2. กลุ่มนักวิชาการ จำนวน 2 คน โดยแบ่งเป็น
 - 2.1 ตัวแทนนักวิชาการด้านสื่อ จำนวน 1 คน
 - 2.2 ตัวแทนนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 1 คน
3. กลุ่มองค์กรภาคประชาชน จำนวน 3 คน แบ่งเป็น
 - 3.1 ผู้แทนจากองค์กรสื่อภาคประชาชน จำนวน 1 คน
 - 3.2 ผู้แทนจากองค์กรการเมืองภาคประชาชน จำนวน 1 คน
 - 3.3 ผู้แทนสมาคมวิชาชีพด้านสื่อ จำนวน 1 คน

แหล่งข้อมูลจากการสังเกตการณ์

แหล่งข้อมูลจากการสังเกตการณ์จะใช้วิธีการมอไนเตอร์ข่าวการเมือง โดยเลือกเฉพาะในช่วงรายการข่าวภาคค่ำของสถานีโทรทัศน์แบบฟรีทีวี ทั้ง 6 ช่อง คือ ช่อง 3, 5, 7, 9, 11 และ ทีไอทีวี (ระหว่างเวลา 17.00 น. - 20.30 น.) เป็นระยะเวลา 5 วัน ระหว่างวันที่ 16-20 กรกฎาคม 2550 เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบ และปริมาณในการออกอากาศข่าวการเมืองของแต่ละช่อง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. เก็บข้อมูลประเภทเอกสารจากห้องสมุดคณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน ห้องสมุดปรีดี พนมยงค์ ห้องสมุดคณะนิติศาสตร์ของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ สมาคมนักข่าวและวิทยุโทรทัศน์ไทย สถานีโทรทัศน์ต่าง ๆ และกรมประชาสัมพันธ์
2. เก็บข้อมูลประเภทบุคคลจากการสัมภาษณ์นักวิชาชีพ นักวิชาการ และองค์กรอิสระที่เกี่ยวข้องกับการรายงานข่าวทางการเมือง
3. เก็บข้อมูลประเภทสถิติ จากการมอไนเตอร์ข่าวภาคค่ำ ช่วงเวลา 17.00 น. - 20.30 น. เป็นเวลา 5 วัน นับจากวันที่ 16-20 กรกฎาคม 2550

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อให้การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของผู้ศึกษาที่ได้กำหนดไว้ ผู้ศึกษาจึงใช้แบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง สำหรับการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยส่งแนวคำถามให้ผู้สัมภาษณ์ทราบล่วงหน้า โดยกำหนดกรอบคำถามเกี่ยวกับมุมมอง บทบาทในการ

รายงานข่าวการเมืองของสื่อโทรทัศน์ ซึ่งได้แบ่งกลุ่มเป้าหมายออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มนักวิชาชีพ กลุ่มนักวิชาการ และกลุ่มองค์กรภาคประชาชน

ขั้นตอนการสัมภาษณ์นักวิชาชีพ สำหรับขั้นตอนการสัมภาษณ์นักวิชาชีพ มีดังนี้

1. โทรศัพท์นัดหมาย เพื่อติดต่อสัมภาษณ์ เพื่อให้รับทราบอย่างไม่เป็นทางการ
2. ส่งคำถามให้ดูล่วงหน้า
3. สถานที่สัมภาษณ์ คือ สถานที่โทรทัศน์แต่ละช่อง
4. ระยะเวลาในการสัมภาษณ์ แบบตัวต่อตัว คนละประมาณ 30 นาที

ขั้นตอนการสัมภาษณ์นักวิชาการ สำหรับขั้นตอนการสัมภาษณ์นักวิชาการ มีดังนี้

1. โทรศัพท์นัดหมาย เพื่อติดต่อสัมภาษณ์ เพื่อให้รับทราบอย่างไม่เป็นทางการ
2. ส่งคำถามให้ดูล่วงหน้า
3. สถานที่สัมภาษณ์ คือ มหาวิทยาลัย
4. ระยะเวลาในการสัมภาษณ์ แบบตัวต่อตัว คนละประมาณ 30 นาที

ขั้นตอนการสัมภาษณ์กลุ่มองค์กรภาคประชาชน สำหรับขั้นตอนการสัมภาษณ์กลุ่มองค์กรภาคประชาชน มีดังนี้

1. โทรศัพท์นัดหมาย เพื่อติดต่อสัมภาษณ์ เพื่อให้รับทราบอย่างไม่เป็นทางการ
2. ส่งคำถามให้ดูล่วงหน้า
3. สถานที่สัมภาษณ์ คือ สำนักงานคณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตย (ครป.),

สำนักงานคณะกรรมการปฏิรูปสื่อ และสมาคมนักข่าววิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย

4. ระยะเวลาในการสัมภาษณ์ แบบตัวต่อตัว คนละประมาณ 30 นาที

แนวคำถามในแบบสัมภาษณ์

ประเด็นคำถามที่ใช้ จะแบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ประกอบด้วย

1. นโยบายของฝ่ายบริหารงานข่าวของสถานีโทรทัศน์ที่มีต่อการนำเสนอข่าวการเมือง ซึ่งการสัมภาษณ์จะเจาะลึกทั้งในแง่ของข้อเท็จจริงและมุมมองของแต่ละกลุ่ม

แนวคำถามที่จะใช้สัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาชีพ นักวิชาการ และองค์กรภาคประชาชน จะประกอบด้วย ข้อมูลในส่วนของ

- 1.1 สัดส่วน ปริมาณ และช่วงเวลาในการออกอากาศ
- 1.2 รูปแบบการนำเสนอ เช่น วิเคราะห์ประเด็น วิพากษ์วิจารณ์ รายงานสด ฯลฯ

1.3 ความเป็นกลางในการนำเสนอข่าว

1.4 ความชำนาญของผู้สื่อข่าว

1.5 สถานการณ์ปัจจุบัน

1.6 คำถามต่อเนื่อง อื่น ๆ และข้อเสนอแนะ

2. ประเด็นเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพในการรายงานข่าวของสื่อโทรทัศน์ภายใต้กรอบจรรยาบรรณ ซึ่งจะเป็นการสัมภาษณ์เพื่อเจาะลึกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับมุมมองความคิดเห็นด้านสิทธิและเสรีภาพในการทำหน้าที่รายงานข่าวการเมืองของสื่อโทรทัศน์

แนวคำถามที่จะใช้สัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาชีพ นักวิชาการ และองค์กรภาคประชาชน จะประกอบด้วย

2.1 ปัจจุบันท่านคิดว่าการทำหน้าที่รายงานข่าวการเมืองของสื่อสามารถทำได้โดยเสรี ภายใต้กรอบจรรยาบรรณของสื่อมวลชน หรือไม่ เพราะเหตุใด

2.2 ปัจจุบันสื่อโทรทัศน์ให้ความสำคัญกับการเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพภายใต้กรอบจรรยาบรรณของสื่อมวลชน โดยเฉพาะในการรายงานข่าวการเมืองมากน้อยเพียงใด

2.3 ข้อกฎหมายที่เข้ามาคุ้มครองเรื่องสิทธิและเสรีภาพในการรายงานข่าวการเมืองของสื่อโทรทัศน์ ครอบคลุม และสามารถนำมาใช้บังคับได้จริงหรือไม่ ทั้งในทางทฤษฎีและปฏิบัติ

2.4 การรายงานข่าวการเมืองของสื่อโทรทัศน์ในปัจจุบัน มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนผู้รับสารหรือไม่ มากน้อยเพียงใด

2.5 คำถามต่อเนื่องอื่น ๆ

3. ประเด็นเกี่ยวกับปัจจัยที่เข้ามาแทรกแซงการรายงานข่าวของสื่อโทรทัศน์ จะเป็นการสัมภาษณ์ เพื่อเจาะลึกข้อมูลทั้งข้อเท็จจริง และมุมมองของกลุ่มต่าง ๆ เกี่ยวกับปัจจัยที่เข้ามามีผลกระทบต่อกรรายงานข่าวการเมืองของสื่อโทรทัศน์

แนวคำถามที่จะใช้สัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาชีพ นักวิชาการ และองค์กรภาคประชาชน จะประกอบด้วย

3.1 คิดว่าสื่อโทรทัศน์ปัจจุบันถูกแทรกแซงโดยกลุ่มองค์กรต่าง ๆ หรือไม่ อย่างไร

3.2 มีปัจจัยใดบ้างที่เข้ามามีผลทำให้การรายงานข่าวการเมืองเกิดความไม่เป็นกลาง หรือไม่สามารถรายงานข่าวได้อย่างเต็มที่ตามสิทธิและเสรีภาพ ภายใต้กรอบจรรยาบรรณของสื่อมวลชน และการเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องของปัจจัยนั้น ๆ สามารถเปลี่ยนแปลงประเด็นข่าวที่ผู้สื่อข่าวรายงานได้หรือไม่

3.3 ปัจจุบันคิดว่ากลุ่มนายทุนเจ้าของสื่อ รัฐบาล พรรคการเมือง และกลุ่มองค์กรต่าง ๆ เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับการรายงานข่าวการเมืองหรือไม่ อย่างไร

3.4 การเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับการรายงานข่าวการเมือง ทั้งในส่วนของกลุ่มทุนเจ้าของสื่อ รัฐบาล พรรคการเมือง และกลุ่มองค์กรต่าง ๆ มีผลทำให้การรายงานข่าวการเมืองสูญเสียเสรีภาพ และไม่ก่อให้เกิดประโยชน์กับประชาชนอย่างแท้จริงหรือไม่

3.5 คำถามต่อเรื่องอื่น ๆ

การตรวจสอบข้อมูล

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การตรวจสอบความน่าเชื่อถือ โดยการใช้คำถามเดียวกันหลาย ๆ คน และตรวจสอบซ้ำกันว่าตรงกันหรือไม่

ในกรณีที่ขัดแย้ง ใช้วิธีการตรวจสอบเพิ่มเติมจากข้อมูลที่ได้จากเอกสารอื่น ๆ แล้วใช้ดุลยพินิจ พิจารณาว่าข้อมูลของใครมีความน่าเชื่อถือมากกว่ากัน

ข้อมูลประเภทเอกสาร การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลประเภทเอกสารจะใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลประเภทเดียวกัน เพื่อเปรียบเทียบความถูกต้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษารายงานโครงการเฉพาะบุคคลเรื่อง “การรายงานข่าวการเมืองทางโทรทัศน์” เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ผู้ศึกษาได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจนกระทั่งได้ครบตามที่ต้องการแล้ว จึงทำการสรุปอีกครั้งหนึ่ง โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการตีความ (Interpretation) เพื่อนำเสนอในลักษณะการบรรยายเชิงพรรณนา โดยใช้แนวความคิดเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องข่าว การบริหารงานข่าวโทรทัศน์ แนวคิดเรื่องการสื่อสารทางการเมือง แนวคิดเศรษฐศาสตร์การเมือง (Political Economy Theory) ทฤษฎีบรรทัดฐานของสื่อมวลชน (Normative Theory) ทฤษฎีกำหนดวาระ (Agenda-Setting Theory) ตลอดจนจริยธรรมของสื่อมวลชนเพื่อนำมาตอบวัตถุประสงค์ของการศึกษา